

Hluboké učení

Aleš Horák

E-mail: hales@fi.muni.cz
<http://nlp.fi.muni.cz/uui/>

Obsah:

- Hluboké učení
- Aplikace hlubokého učení
- Techniky hlubokého učení

Motivace

vyjadřovací síla klasických neuronových sítí:
s jednou skrytou vrstvou – všechny spojité funkce
se dvěma skrytými vrstvami – všechny funkce

Motivace

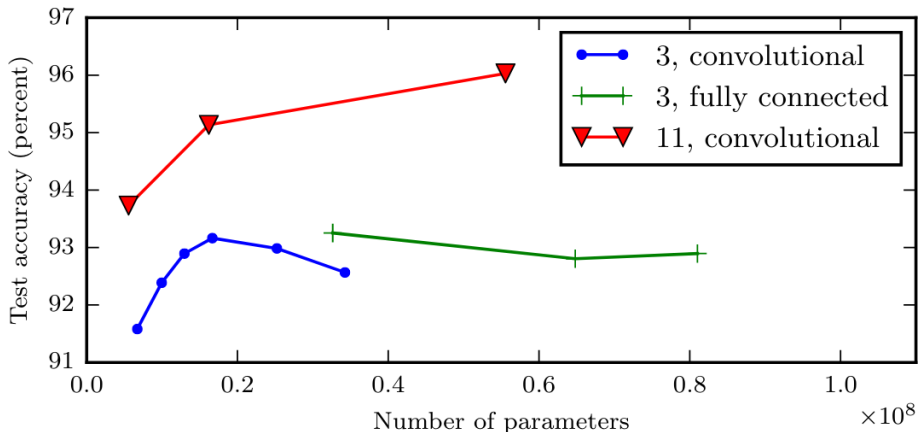
vyjadřovací síla klasických neuronových sítí:
s jednou skrytou vrstvou – všechny spojité funkce
se dvěma skrytými vrstvami – všechny funkce

Proč tedy pracovat s **hlubšími architekturami**?

Motivace

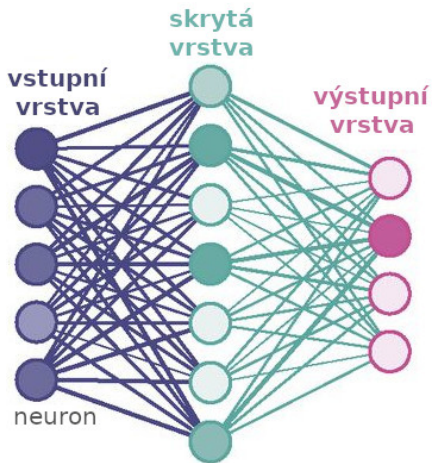
Hluboké učení (*Deep Learning, Deep Neural Networks*)

komplexní vstup se lépe modeluje pomocí **užší a hlubší sítě**

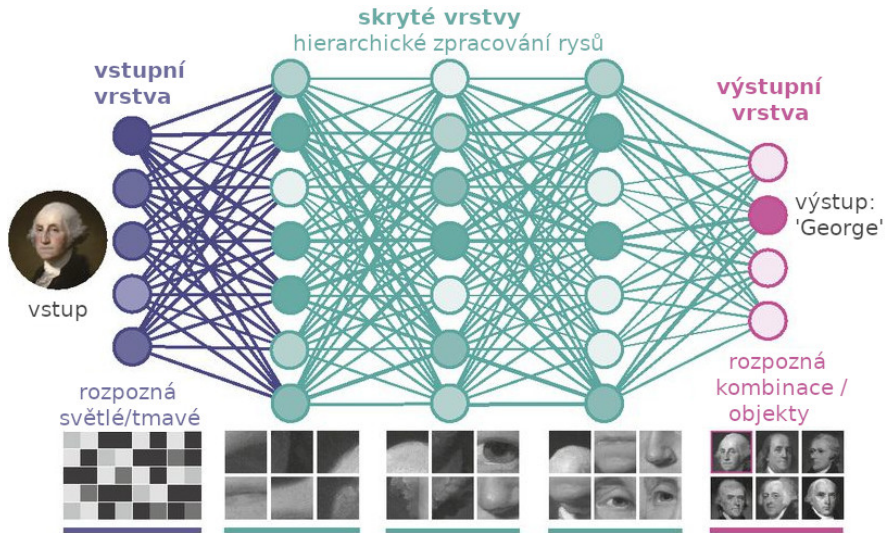
(příklad Goodfellow, 2017)

Motivace

(příklad Waldrop, 2019)

Motivace

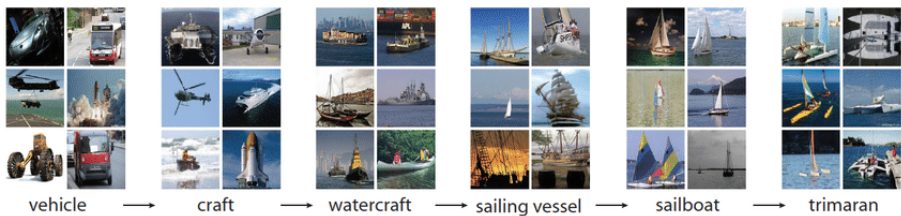
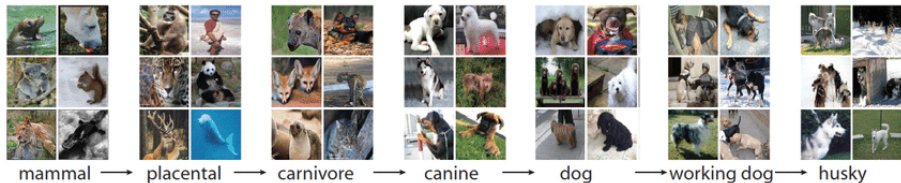
Aplikace hlubokého učení

hlavní **aplikační oblasti**

- počítačové vidění
- analýza a generování textu, *analýza signálu, analýza časové řady*
- zpětnovazební učení

Počítačové vidění

soutěž **ImageNet** – 1.2 mil. obrázků v 1000 kategoriích

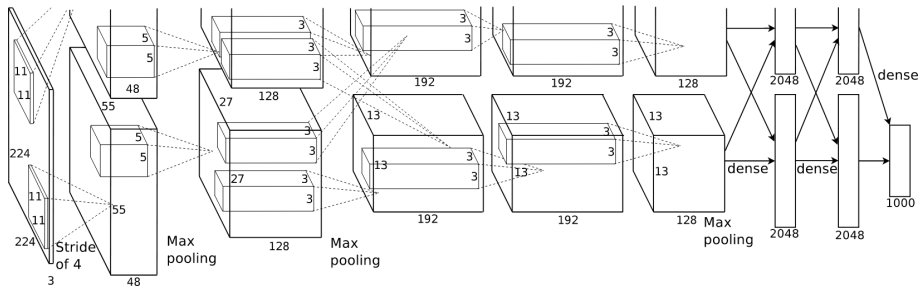

(Ye, 2018)

Počítačové vidění

soutěž **ImageNet** – 1.2 mil. obrázků v 1000 kategoriích

2012, síť **AlexNet** (5 konv.vrstev) – chyba **15%**, ostatní **> 25%**, člověk **5%**

(Krizhevsky et al, 2012)

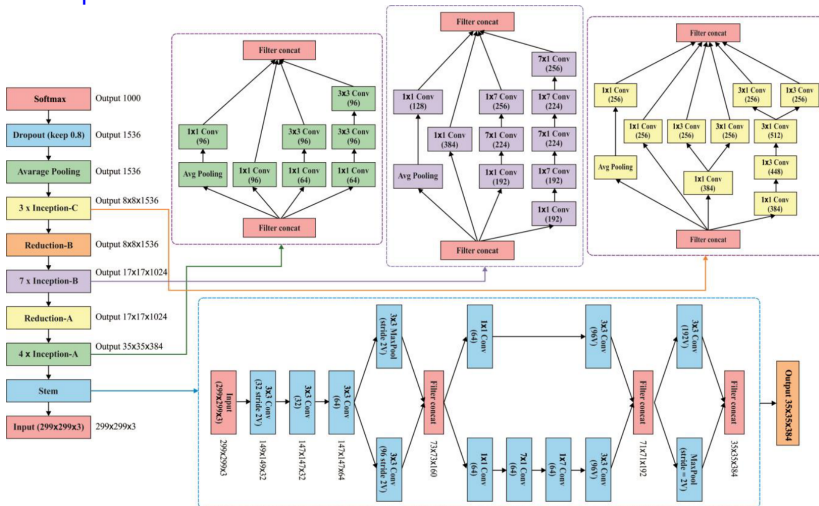
Počítačové vidění

soutěž **ImageNet** – 1.2 mil. obrázků v 1000 kategoriích

2021 – chyba **1%**, člověk **5%**

např. **Inception V4**

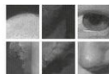
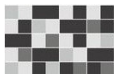
(Shankar et al, 2020)

Konvoluční síť

požadavky na **zpracování obrazu**:

- vztah **sousednosti** bodů
- barva – RGB kanály, **×3**
- (pod)objekty a rysy – **kdekoliv** v obrázku – **prostorová invariance**

Konvoluční síť

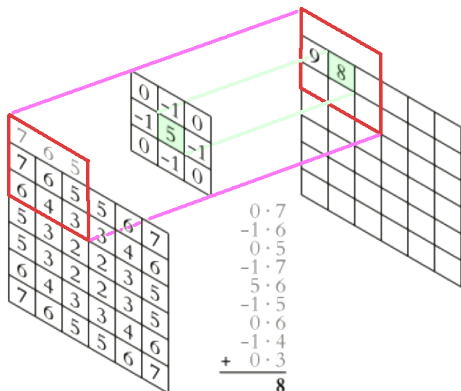
požadavky na **zpracování obrazu**:

- vztah **sousednosti** bodů
- barva – RGB kanály, $\times 3$
- (pod)objekty a rysy – **kdekoliv** v obrázku – **prostorová invariance**

Konvoluční síť (CNN):

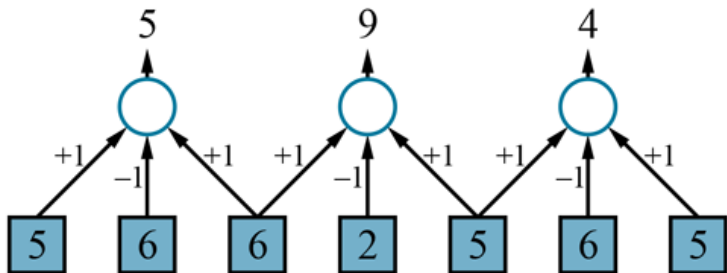
- učí se malou **kernelovou** maticí vah (*filtr*) aplikovat na body obrazu, aplikace = **konvoluce**
- kernelové matice **sdílí váhy**
- matice se posouvá o **krok** (*stride*)
- výstupem je **mapa rysů** (*feature map*)

(Ganesh, 2019)

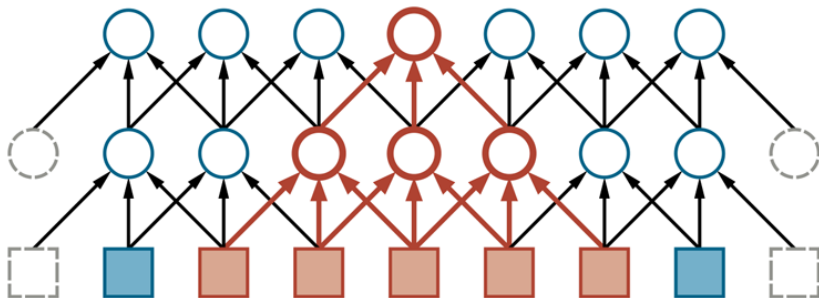
Parametry konvoluční vrstvy

- rozměry kernelu – 1D (ℓ), 2D ($\ell \times r$), 3D ...
- počet kernelů k učení $\times d$
- krok s , $s \geq 2$ redukuje dimenzi

Vícevrstvé konvoluční síť

- další konvoluční vrstvy zpracovávají **výstup předchozích** vrstev
- simulují **vyšší úroveň abstrakce**
- mají širší **recepční pole** (*receptive field*)

Redukce dimenze – sdružování/pooling

Pooling vrstva (sdružování):

- používá se pro **zhuštění** informace – **redukcí dimenze**
- **snižuje nároky** v dalších vrstvách
- podporuje **generalizaci**
- varianty:
 - **max-pooling** – vybírá maximum vstupu, značí **výskyt rysu** kdekoliv v recepčním poli
 - **average-pooling** – klasická redukce

Max Pooling

29	15	28	184
0	100	70	38
12	12	7	2
12	12	45	6

2 x 2
pool size

100	184
12	45

Average Pooling

31	15	28	184
0	100	70	38
12	12	7	2
12	12	45	6

2 x 2
pool size

36	80
12	15

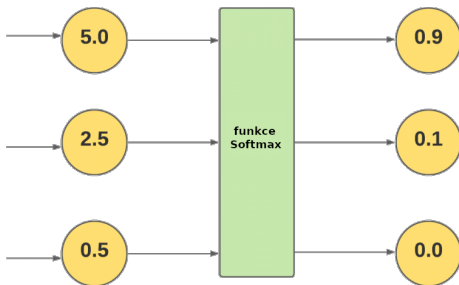
(Yani et al, 2019)

Klasifikace výstupu – softmax

- klasifikace do c kategorií – **softmax** vrstva

$$\text{softmax}(\vec{in}) = \left\langle \frac{e^{in_k}}{\sum_{j=1}^c e^{in_j}} \right\rangle_k$$

- reprezentuje **pravděpodobnosti** (součet je **1**), akcentuje **rozdíly**
- někdy doplněná o 1–2 předcházející **plně propojené** vrstvy
- logistická regrese (sigmoid)* – speciální případ pro 2 opačné kategorie (pozitivní a negativní)

(Kumar, 2020)

Obsah

- 1 Hluboké učení
 - Motivace
- 2 Aplikace hlubokého učení
 - Počítačové vidění
 - **Analýza textu**
 - Zpětnovazební učení
- 3 Techniky hlubokého učení
 - Hledání architektury
 - Schopnosti hlubokých sítí

Analýza textu

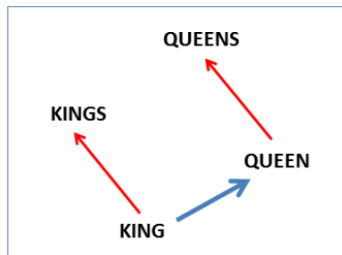
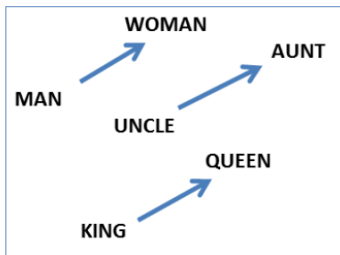
neuronová síť pracuje **pouze s čísly** – jak zadat text?

Analýza textu

neuronová síť pracuje **pouze s čísly** – jak zadat text?

slova jako **slovní vektory** (*word embeddings*):

- stanovení **pevné dimenze**
- **předpočítání/předtrénování** na velmi velkých neanotovaných textech
⇒ **neurální jazykové modely**
- zachycení **sémantiky** – podobná slova síť zpracuje podobně
- univerzálnější – **vektory částí slov** (*subword/character embeddings*)
- jen výměnou modelu můžeme **zpřesnit výsledky**

Predikce textu

vstup: začátek textu jako řetězec slov $W = w_1 w_2 w_3 \dots w_{i-1}$

výstup: pravděpodobnostní distribuce dalšího slova $P(w_i | w_1 w_2 \dots w_{i-1})$

Predikce textu

vstup: začátek textu jako řetězec slov $W = w_1 w_2 w_3 \dots w_{i-1}$

výstup: pravděpodobnostní distribuce dalšího slova $P(w_i | w_1 w_2 \dots w_{i-1})$

základní **neurální jazykový model s pevným kontextem** (*fixed-window*)

výstupní distribuce

$$\vec{y} = \text{softmax}(U \cdot h + b_2) \in \mathbb{R}^{|V|}$$

skrytá vrstva

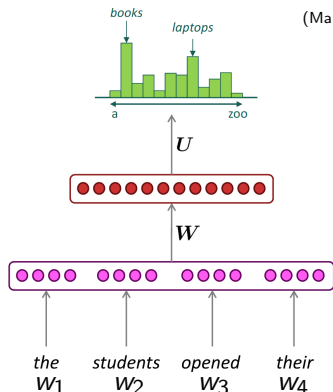
$$h = f(W \cdot e + b_1)$$

řetězené vektory slov

$$e = [e_1; e_2; e_3; e_4]$$

slova na vstupu

$$w_1 w_2 w_3 w_4$$

Predikce textu

vstup: začátek textu jako řetězec slov $W = w_1 w_2 w_3 \dots w_{i-1}$

výstup: pravděpodobnostní distribuce dalšího slova $P(w_i | w_1 w_2 \dots w_{i-1})$

základní **neurální jazykový model s pevným kontextem** (*fixed-window*)

výstupní distribuce

$$\vec{y} = \text{softmax}(U \cdot h + b_2) \in \mathbb{R}^{|V|}$$

skrytá vrstva

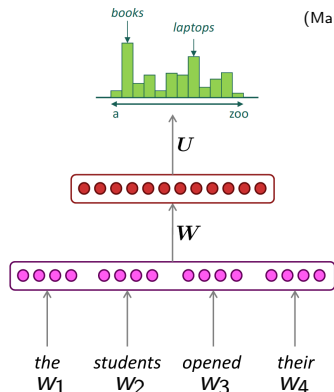
$$h = f(W \cdot e + b_1)$$

řetěžené vektory slov

$$e = [e_1; e_2; e_3; e_4]$$

slova na vstupu

$$w_1 w_2 w_3 w_4$$

nevýhoda – pevná velikost vstupu

Rekurentní jazykový model

skryté stavy

$$h^{(t)} = \sigma(W_h h^{(t-1)} + W_e e_t + b_1)$$

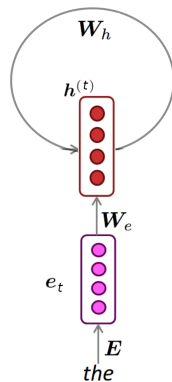
váhy W_h a W_e se aplikují opakovaně

jednotlivé vektory slov

$e_1, e_2, e_3, e_4, \dots$

slova na vstupu

$w_1 w_2 w_3 w_4$

Rekurentní jazykový model

výstupní distribuce

$$\vec{y}^{(t)} = \text{softmax}(U \cdot h^{(t)} + b_2) \in \mathbb{R}^{|V|}$$

skryté stavy

$$h^{(t)} = \sigma(W_h h^{(t-1)} + W_e e_t + b_1)$$

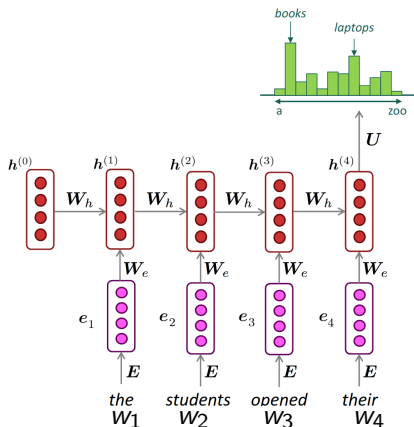
váhy W_h a W_e se aplikují opakovaně

jednotlivé vektory slov

$$e_1, e_2, e_3, e_4, \dots$$

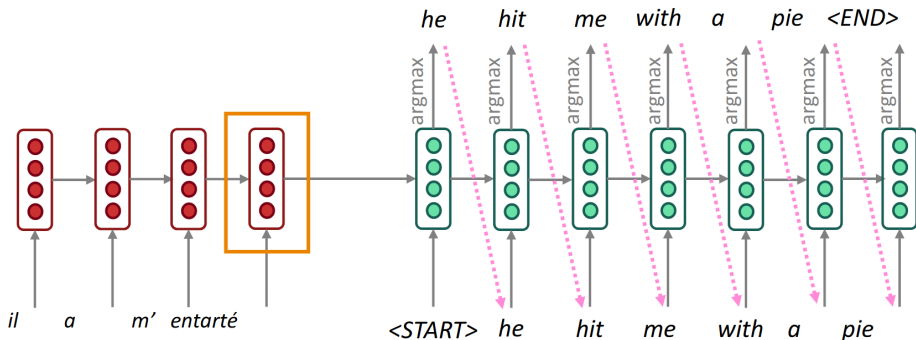
slova na vstupu

$$w_1 w_2 w_3 w_4$$

Využití rekurentních sítí – seq2seq

častá varianta – model **sequence-to-sequence** (seq2seq)
dvě navazující rekurentní sítě – **enkodér** a **dekodér**

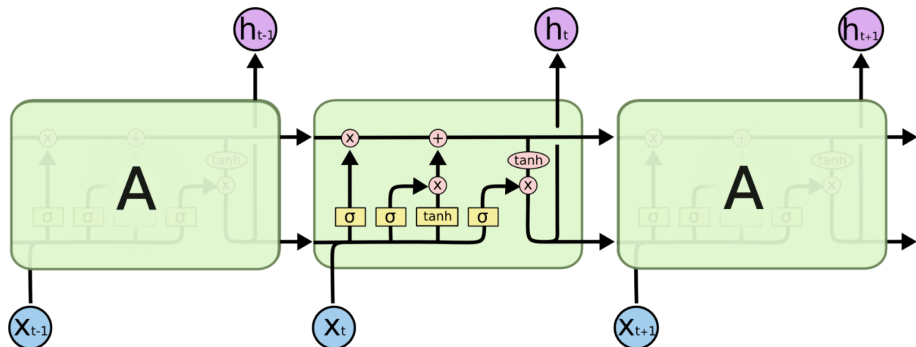
Analýza textu

problém trénování velkých RNN – **mizející gradient** (násobení malých čísel $\rightarrow 0$)

Analýza textu

problém trénování velkých RNN – **mizející gradient** (násobení malých čísel $\rightarrow 0$)
řešení – **architektura Long Short-Term Memory, LSTM**:

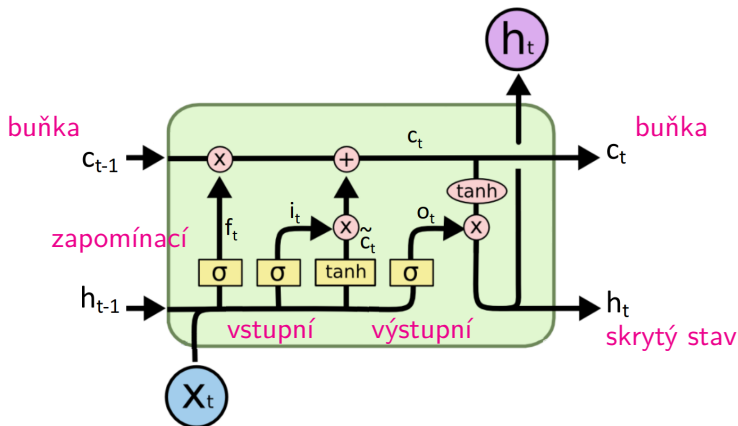
- buňka (cell) c_t – pomocná paměť
- 3 brány: **vstupní**, **výstupní** a **zapomínací** (*forget*) – regulace info do a z buňky

Analýza textu

problém trénování velkých RNN – **mizející gradient** (násobení malých čísel $\rightarrow 0$)
 řešení – **architektura Long Short-Term Memory, LSTM**:

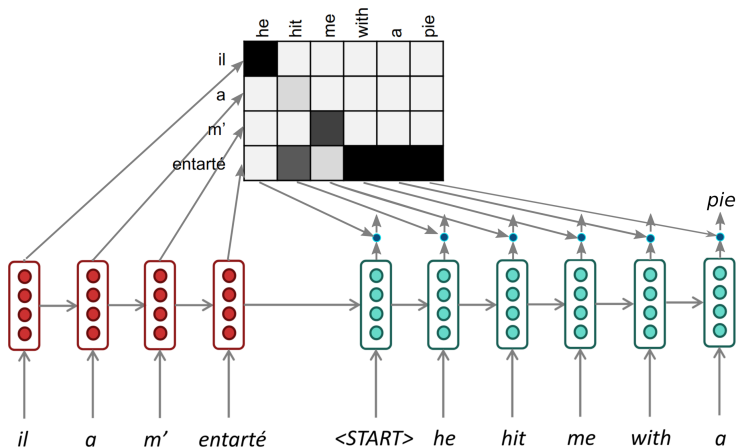
- **buňka** (*cell*) c_t – pomocná paměť
- 3 brány: **vstupní**, **výstupní** a **zapomínací** (*forget*) – regulace info do a z buňky

Mechanismus attention

u rekurentních sítí – celá věta reprezentována jako **jeden vektor**

mechanismus **attention** (“pozornost”) – detailní provázání informací

Architektura Transformer

“Attention is All You Need” (Vaswani et al, 2017)

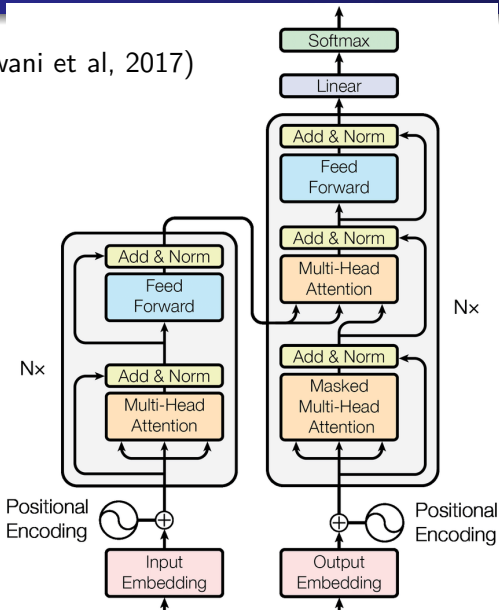
architektura **transformer**:

- vektory **pozice**
- **self-attention**
- více **hlav** (*multi-head attention*)
- **reziduální** spojení, **normalizace** a **škálování**

aktuálně **nejlepší** výsledky
v mnoha úlohách zpracování **textu**

beta.openai.com/examples

více v **další** přednášce

Obsah

- 1 Hluboké učení
 - Motivace
- 2 Aplikace hlubokého učení
 - Počítačové vidění
 - Analýza textu
 - Zpětnovazební učení
- 3 Techniky hlubokého učení
 - Hledání architektury
 - Schopnosti hlubokých sítí

Zpětnovazební učení

Hluboké zpětnovazební učení (*deep reinforcement learning*, DRL)

- rozhodování agenta – ze sekvence **odměn**
- **cíl** – zvyšovat budoucí odměny
- možná **řešení** – učení funkce pro výběr akce
 - **ohodnocovací funkce** – *utility function* $U(s)$ nebo *value function* $V(s)$ pro stav s (AlphaGo)
 - **funkce akce** Q , **Q-learning** – *action-utility/quality function* $Q(s, a)$ pro stav s a akci a (Atari)
můžeme vypočítat $U(s) = \arg \max_a Q(s, a)$
 - **politika** – *policy* $\pi(s)$ pro stav s , která vrací přímo akci a (reflexní agent) (PPO)
- DRL zatím aplikačně obtížnější než ostatní techniky hlubokého učení

Zpětnovazební učení

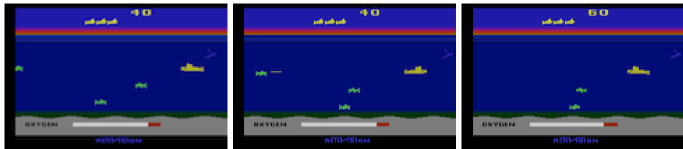
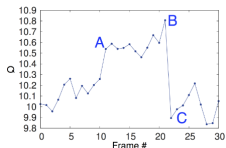
Hluboké zpětnovazební učení (*deep reinforcement learning*, DRL)

- rozhodování agenta – ze sekvence **odměn**
- **cíl** – zvyšovat budoucí odměny
- možná **řešení** – učení funkce pro výběr akce
 - **ohodnocovací funkce** – *utility function* $U(s)$ nebo *value function* $V(s)$ pro stav s (AlphaGo)
 - **funkce akce** Q , **Q-learning** – *action-utility/quality function* $Q(s, a)$ pro stav s a akci a (Atari)
můžeme vypočítat $U(s) = \arg \max_a Q(s, a)$
 - **politika** – *policy* $\pi(s)$ pro stav s , která vrací přímo akci a (reflexní agent) (PPO)
- DRL zatím aplikačně obtížnější než ostatní techniky hlubokého učení

Deep Q-Networks

Deep Q-Networks – Atari hry (2013):

- učení funkce Q přímo z obrázků, využívá konvoluční vrstvy
- odměna – herní skóre
- pozdější varianta lepší než člověk v 57 Atari hrách

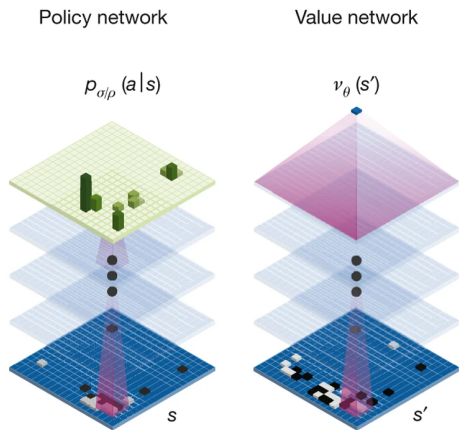

(Mnih et al, 2013)

AlphaGo

AlphaGo (2016):

- učení funkce **politiky** p a **ohodnocovací** funkce v
- Monte Carlo Tree Search
- politika p dává distribuci **pravděpodobností** možných **tahů**
- ohodnocovací funkce v **predikuje zisk** navrhovaných nových **konfigurací** s'
- každá síť má 13 konvolučních vrstev

(Silver et al, 2016)

Proximal policy optimization

- novější učení **politiky π**
- **jednodušší** a **stabilnější** než ostatní metody
- využívá standardních principů **gradientního sestupu**
- nová ztrátová funkce L^{CLIP} – omezuje velikost změn v zadaném pásu $\pm\epsilon$
- využívaná pro učení **dlouhodobého** chování – pohyb robota, hraní videoher
- hlavní reinforcement technika v **OpenAI**

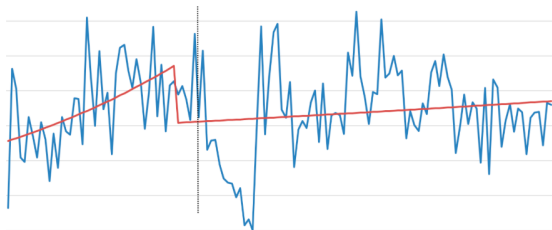
Obsah

- 1 Hluboké učení
 - Motivace
- 2 Aplikace hlubokého učení
 - Počítačové vidění
 - Analýza textu
 - Zpětnovazební učení
- 3 Techniky hlubokého učení
 - Hledání architektury
 - Schopnosti hlubokých sítí

Hledání architektury

Hledání správné architektury

- převážně **experimentálně**
- **Auto ML** (*automated machine learning*)
- základní prvky:
 - **konvoluční** vrstvy – pro hledání **vzorů** (*patterns*) kdekoli v vstupu (1D – text, 2D – obraz, ...)
*a **b c d** a a d c **b c d** c c a b d*
 - **rekurentní** vrstvy – hledání **závislosti** mezi prvky vstupu (text, signál, časová řada, ...)

(Adulapuram, 2020)

Schopnosti hlubokých sítí

co hluboké sítě umí výborně

- hledat **vzory** a **vztahy** v komplexních datech
- **generovat** nová komplexní data podle podmínek
- **detekovat**, že komplexní data byla vygenerovaná

Schopnosti hlubokých sítí

co hluboké sítě umí výborně

- hledat **vzory** a **vztahy** v komplexních datech
- **generovat** nová komplexní data podle podmínek
- **detekovat**, že komplexní data byla vygenerovaná

co hluboké sítě moc neumí

- **kvantifikovat**
- pracovat s **hierarchickými** strukturami (taxonomie)
- pracovat s **pravidly**

Schopnosti hlubokých sítí

co hluboké sítě umí výborně

- hledat **vzory** a **vztahy** v komplexních datech
- **generovat** nová komplexní data podle podmínek
- **detekovat**, že komplexní data byla vygenerovaná

co hluboké sítě moc neumí

- kvantifikovat
- pracovat s **hierarchickými** strukturami (taxonomie)
- pracovat s **pravidly**

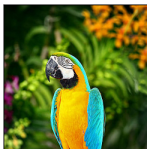
kdy je vhodné hluboké sítě použít

máme

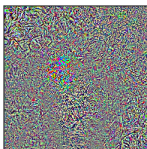
- velká data
- složité vzory

nevadí

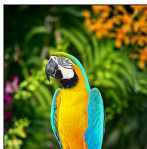
- chybí zdůvodnění
- možná zaujatost
- “nelogické” chyby

97 % papoušek

speciální šum

99 % knihovna